

Modul stare povijesti na Diplomskom studiju povijesti od akademske godine 2008/09. do 2022/23.

U sklopu bolonjske provedbe diplomskog studija povijesti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu organiziran je modul stare povijesti koji se izvodi od akademske godine 2008/09. Osmišljen je kako bi omogućio studentima usavršavanje znanja i istraživačku specijalizaciju u spomenutom polju. Nakon pregleda kolegija i nastavničkog djelovanja u okviru ovog diplomskog modula, rad donosi statistički uvid u profil studenata koji su ga odabrali. Slijedi analiza tema diplomskih radova te raspodjela studentskih interesa za epohalno-civilizacijski segment, gradivo svjetske stare povijesti ili stare povijesti hrvatskih zemalja te različite povijesne poddiscipline i područja. Analizira se i angažman nastavnika kao mentora te uspješnost studiranja i završetka studija, uključujući podatke o zapošljavanju studenata koji su diplomirali u okviru modula stare povijesti. Rad nastoji dati uvid u uspješnost i relevantnost ovog studijskog programa u kontekstu 150. obljetnice Odsjeka za povijest.

Planirajući studij povijesti po bolonjskom sustavu, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu odlučio se za model po kojem će studenti na preddiplomskoj¹ razini svladavati gradivo svih povijesnih grana, dok će se na diplomskoj razini moći opredijeliti za modul iz grane svojeg užeg interesa (jednopedmetni istraživački smjer), odnosno kombinirati program jednopedmetnog nastavničkog smjera s modificiranim granskim modulom istraživačkog smjera. Od akademske godine 2020/21. istraživački se smjer pa tako i modul stare povijesti mogao upisati i kao dvopedmetna opcija.

Za granu stare povijesti formiran je modul s kolegijima iz sedam predmeta struke: Povijesti Starog istoka, Povijesti Grčke i Rima, Stare povijesti hrvatskih zemalja, Praktikuma stare povijesti, Teorijskih pristupa i paradigmi u historiografiji stare povijesti, Historijske antropologije starog svijeta te Društvenih grupa u starom svijetu i antičke prozopografije. Cilj ovih kolegija koji se u okviru modula izvode kao obavezni jest produbljenje spoznaja iz različitih staropovijesnih razdoblja kao i približavanje prakse istraživanja kako bi se razvile vještine neophodne za kom-

¹ Koristimo se terminom „preddiplomski“ koji je bio na snazi kad se planirao i pisao novi studijski program. Danas je prevladao termin „prijediplomski“.

petentan rad na području stare povijesti. Povijest Starog istoka, Povijest Grčke i Rima, Stara povijest hrvatskih zemalja, Historijska antropologija starog svijeta te Društvene grupe u starom svijetu i antička prozopografija izvode se kao ciklički kolegiji, odnosno tematski im se fokus izmjenjuje svake akademske godine.²

Povijest Starog istoka I. usmjerena je na mezopotamske, bliskoistočne i anatolske civilizacije, dok je u narednoj akademskoj godini gradivo posvećeno egipatskoj civilizaciji. *Povijest Grčke i Rima I. i II.* na identičan način izmjenjuje opće teme, jedne godine iz grčke i helenističke, a druge iz rimske povijesti. *Stara povijest hrvatskih zemalja I.* ima naglasak na prapovijesnim kulturama te grčkom i ranom rimskom odjeku na hrvatskom povijesnom prostoru, dok ciklički kolegij II. obrađuje teme iz povijesti rimskih pokrajina na istom području.

Ciklički kolegiji *Historijska antropologija starog svijeta I. i II.* usmjereni su na konceptualizaciju te razjašnjavanje procesa i problema stare povijesti. Cilj je naglasiti važnost antropolškog pogleda na prošlu stvarnost, osobito na interakciju čovjeka i krajolika te religijske aspekte rane povijesti. Tendencija je postaviti temelje razumijevanju analognih problema i procesa u kasnijim razdobljima. U središtu pažnje su egipatska, mezopotamska i istočnosredozemne civilizacije.

Društvene grupe u klasičnom svijetu i antička prozopografija I. i II. izvode se u ljetnim semestrima, a naglasak je na istraživanju staroga svijeta kroz život velikih ličnosti, u okviru antičkih ili suvremenih društvenih podjela. Kroz raznovrsne teme, kolegij ima cilj upoznati studente s teorijom, praksom i rezultatima proučavanja društvenih grupa te im omogućiti osmišljavanje vlastitog istraživanja. Neke od problematskih cjelina koje su se do sada izvodile bile su: Car Dioklecijan i njegovo doba, Dijete i djetinjstvo u grčkom i rimskom svijetu, Rimski vojskovođa: ideal i primjeri zapovjednika u Iliriku, Heraklovi i Jonijevi potomci na Jadranu, Sicilska ekspedicija, Etruščani, Grčko kazalište kao povijesni izvor, Demetrije Farski i dr.³

Praktikum stare povijest I. osmišljen je kao vježba u metodama istraživanja stare povijesti. U prvom semestru diplomskog studija izvodi se kroz analizu latinskih i grčkih izvora za staru povijest hrvatskog povijesnog prostora, uz osvrt na pomoćne povijesne znanosti neophodne za takvo istraživanje, poput epigrafije, numizmatike i papirologije. Stječu se vještine okvirnog poznavanja značajki pisanih i predmetnih izvora, a upućuje se i na snalaženje u antičkoj terminologiji, specifičnosti istraživanja starog Istoka te pretraživanju tiskanih i digitalnih baza antičkih izvora, rekapitulaciju i usvajanje temelja gramatike klasičnog latinskog i grčkog jezika te analizu izvornog teksta uz poznavanje aparata kritičkih izdanja. Pri tom je uključeno i iskustvo vještine mjerenja, čitanja, analize, transkripcije, tumačenja i stručnog opisivanja epigrafskih i numizmatičkih spomenika. S druge

² Podatci o kolegijima preuzeti su iz: Program 2010, 198-199 i Theta 2024.

³ Olujić 2022, 15.

strane, *Praktikum stare povijesti II.* provodi se kao terenska nastava. Naglasak je na uključivanju studenata u praktična istraživanja i projekte kroz pripremu terenskog istraživanja, rad na arheološkom nalazištu, obradu nalaza, pregled terena, mapiranje, upravljanje terenskim informacijama te klasifikaciji, organizaciji i distribuciji prikupljenih podataka. Glavna je ideja upoznati kandidate na diplomskom studiju s arheološkim aspektima istraživanja stare povijesti.

Teorijski pristupi i paradigme u historiografiji stare povijesti I. i II. izvode se u zimskom i ljetnom semestru druge godine diplomskog studija. Prvi kolegij teži uputiti studente u razvitak historiografije o starom svijetu te ih upozoriti na važnost metodologije i teorije u istraživanju stare povijesti. Naglasak je na suvremenim teorijskim pristupima koji su unaprijedili poznavanje stare povijesti, uz njihovu recepciju i evaluaciju u modernoj literaturi. Drugi je kolegij usredotočen na historiografiju staroga svijeta. Cilj je osposobiti studente za korištenje antičkim pisanim izvorima te djelima novovjekovne latinističke historiografije kao mogućim izvorom podataka za istraživanje stare povijesti.

Među obavezne modulske kolegije pripadaju i *Diplomske radionice stare povijesti I. i II.* koje se izvode na drugoj godini studija. Njihov je cilj uputiti studente u izradu kvalifikacijskog rada te pratiti njihov razvoj kroz demonstraciju stečenih stručnih i općih vještina. Nakon definiranja teme rada studenti su obavezni održati tri izlaganja. Prvo je usmjereno na analizu izvora, odnosno primarnih izvora, drugo na literaturu, odnosno sekundarne izvore, dok se u posljednjem prezentira jedno od poglavlja budućeg rada. Posljednja obaveza Diplomске radionice II. je obrana diplomskog rada.

Tijekom bolonjskog studija izvodili su se i izborni kolegiji u okviru diplomskog istraživačkog studija na modulu stare povijesti. To su: *Pristup egipatskoj civilizaciji: Zbirka Arheološkog muzeja u Zagrebu* (akad. god. 2013/14. – 2014/15), *Nil u Tiberu. Egipatski kultovi u rimskom svijetu* (akad. god. 2020/21. – 2023/24) te *Liječnici/vračevi, bolesti/demoni: medicina i magija u drevnoj Mezopotamiji* (akad. god. 2019/20).

U navedenom periodu na Katedri za staru povijest djelovalo je jedanaest nastavnika. Do umirovljenja 2022. godine voditeljica istraživačkog studija povijesti (modul stara povijest) i katedarska predstojnica bila je prof. dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić, dok je akademske godine 2022/23. dužnost preuzeo prof. dr. sc. Boris Olujić, a od 2024/25. doc. dr. sc. Jelena Marohnić. U akademskoj godini 2024/25. na Katedri je petero nastavnika, prof. dr. sc. Boris Olujić, doc. dr. sc. Jasmina Osterman, doc. dr. sc. Jelena Marohnić, doc. dr. sc. Inga Vilogorac Brčić i asistent dr. sc. Filip Budić. Od 2008. član Katedre bio je i znanstveni novak Ivan Knezović koji je preminuo 2011. godine.⁴ U akademskim godinama 2011/2012. i

⁴ Kuntić-Makvić 2011, 83-87; Janković 2011, 297-299.

2012/2013. vanjski suradnik na Katedri bila je dr. sc. Alka Domić Kunić s Odjela za arheologiju Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU, a suradnja je ostvarena i s tadašnjim doktorandom Danielom Rafaelićem koji je predavao na kolegiju *Stari vijek na filmu* od akademske godine 2010/11. do 2016/17, no samo na preddiplomskoj razini. Na izbornom kolegiju *Pristup egipatskoj civilizaciji: Zbirka Arheološkog muzeja u Zagrebu*, koji se održavao u spomenutoj instituciji, u nastavu je bio uključen i dr. sc. Igor Uranić, kustos i voditelj Egipatske zbirke. Iako je bio zastupnik u Hrvatskom saboru, na bolonjskom studiju odabrana predavanja držao je i prof. dr. sc. Petar Selem. Sljedeća tablica prikazuje angažman nastavnika na diplomskim kolegijima modula stare povijesti:

Tablica I: Popis obaveznih i izbornih kolegija na istraživačkom diplomskom studiju povijesti (modul stara povijest) Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu i nastavnika od akad. god. 2008/09. – 2024/25.

Kolegij:	Nastavnici:
<i>Povijest Starog istoka I. i II.</i>	prof. dr. sc. Boris Olujić doc. dr. sc. Jasmina Osterman prof. dr. sc. Petar Selem doc. dr. sc. Inga Vilogorac Brčić
<i>Povijest Grčke i Rima I. i II.</i>	dr. sc. Filip Budić prof. dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić doc. dr. sc. Jelena Marohnić
<i>Stara povijest hrvatskih zemalja I. i II.</i>	dr. sc. Filip Budić Ivan Knezović prof. dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić prof. dr. sc. Boris Olujić doc. dr. sc. Jasmina Osterman
<i>Historijska antropologija starog svijeta I. i II.</i>	prof. dr. sc. Boris Olujić doc. dr. sc. Jasmina Osterman doc. dr. sc. Inga Vilogorac Brčić
<i>Društvene grupe u klasičnom svijetu i antička prozopografija I. i II.</i>	dr. sc. Filip Budić prof. dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić doc. dr. sc. Jelena Marohnić doc. dr. sc. Inga Vilogorac Brčić
<i>Teorijski pristupi i paradigme u historio- grafiji stare povijesti I.</i>	doc. dr. sc. Jelena Marohnić prof. dr. sc. Boris Olujić

<i>Teorijski pristupi i paradigme u historio- grafiji stare povijesti II.</i>	dr. sc. Filip Budić dr. sc. Alka Domić Kunić prof. dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić doc. dr. sc. Jelena Marohnić doc. dr. sc. Jasmina Osterman doc. dr. sc. Inga Vilogorac Brčić
<i>Praktikum stare povijest I.</i>	dr. sc. Filip Budić Ivan Knezović prof. dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić doc. dr. sc. Jelena Marohnić doc. dr. sc. Jasmina Osterman doc. dr. sc. Inga Vilogorac Brčić
<i>Praktikum stare povijesti II.</i>	prof. dr. sc. Boris Olujić
<i>Diplomske radionice stare povijesti I. i II.</i>	dr. sc. Filip Budić Ivan Knezović prof. dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić doc. dr. sc. Jelena Marohnić prof. dr. sc. Boris Olujić doc. dr. sc. Jasmina Osterman doc. dr. sc. Inga Vilogorac Brčić
<i>Liječnici/vračevi, bolesti/demoni: medicina i magija u drevnoj Mezopotamiji</i>	doc. dr. sc. Jasmina Osterman
<i>Nil u Tiberu. Egipatski kultovi u rimskom svijetu</i>	doc. dr. sc. Inga Vilogorac Brčić
<i>Pristup egipatskoj civilizaciji: Zbirka Arheološkog muzeja u Zagrebu</i>	dr. sc. Igor Uranić doc. dr. sc. Inga Vilogorac Brčić

Posljednja će generacija moći upisati istraživački diplomski studij povijesti (modul stara povijest) 2026/27. godine kao devetnaesta redom. Kad njezinim pripadnicima istekne rok za obranu diplomskih radova, moći će se ocijeniti ukupan akademski doprinos diplomskog modula stare povijesti. Budući da se ove godine obilježava 150. obljetnica Odsjeka za povijest, odlučili smo rezimirati osamdesetpostotni udio ovog studijskog programa u stoljeće i pol dugoj povjesničarskoj praksi na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Uzimajući u obzir različite prilagodbe koje je tijekom 15 godina pretrpjela polazna shema, završno s početkom tekuće akademske godine (2024/25) ukupno se 108 kandidata opredijelilo za polaženje modula stare povijesti ili je odabravši

nastavnički smjer, odlučilo pisati diplomski rad u njegovu okviru.⁵ Završeno srednjoškolsko obrazovanje⁶ i preddiplomska razina polaznika modula stare povijesti bili su očekivano raznovrsni. Najviše je studenata prethodno završilo preddiplomski studij povijesti (57) na raznim hrvatskim fakultetima i sveučilištima, a samo je jedan slučaj u kojem je kandidat završio preddiplomski studij povijesti u inozemstvu (vidi detaljnije u T. II). Logično je da prednjače jednopredmetni studenti Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu (42), a slijede pristigli s Fakulteta hrvatskih studija (6) i Filozofskog fakulteta u Zadru (3).

Tablica II: Završeni preddiplomski studiji polaznika modula stare povijesti (jednopredmetna opcija)

Razrješenje kratica s lijeva prema desno: Filozofski fakultet u Zagrebu, Fakultet Hrvatskih studija u Zagrebu, Filozofski fakultet u Splitu, Filozofski fakultet u Zadru, Filozofski fakultet u Rijeci, Filozofski fakultet u Puli, Hrvatsko katoličko sveučilište, Povijest Jadrana i Mediterana Sveučilišta u Dubrovniku, Sveučilište Calgary (Alberta, Kanada), Hrvatsko katoličko sveučilište, Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu, Sveučilišni centar za protestantsku teologiju Matija Vlačić Ilirik u Zagrebu, Fakultet filozofije i religijskih znanosti u Zagrebu, Evanđeosko teološko veleučilište u Osijeku i Fakultet političkih znanosti u Zagrebu.

	FF ZG	F HS	FF ST	FF ZD	FF RI	FF PU	PJIM DU	SV CAL	HKS ZG	KBF ZG	SC MVI ZG	FFRZ ZG	ETV OS	FP ZG
Jedno- predmetni studij povijesti	42	6	0	3	1	2	1	1	1					
Ostale 1P opcije				1						1	3	1	1	1

Četrdeset i tri studenta završila su dvopredmetni preddiplomski studij. U ovom slučaju također prednjače preddiplomski studenti Filozofskog fakulteta u Zagrebu (33), a slijede studenti Filozofskog fakulteta u Splitu (4), Fakulteta Hrvatskih studija u Zagrebu (3), Filozofskog fakulteta u Puli (2) i Filozofskog fakulteta u Rijeci (1).

⁵ U daljnjem tekstu, termin kandidat odnosi se na studentice i studente koji su odabrali modul stare povijesti ili su u njegovom okviru odlučili pisati diplomski rad.

⁶ Za razliku od preddiplomske razine, srednjoškolsko obrazovanje kandidata bilo je puno teže odrediti, jer se podatci teško pronalaze u arhivskim dokumentima Filozofskog fakulteta. Gruba procjena zasnovana na usmenom istraživanju i podacima koje je prikupljala prof. Bruna Kuntić-Makvić ukazuje da je 78 % polaznika završilo gimnazije ili gimnazijske smjerove, 13 % strukovne srednje škole, dok za 9 % nemamo podataka. Među gimnazijalcima, 84 % završilo je opće, a 16 % klasične smjerove. U slučaju strukovnih srednjih škola, najveći je broj polaznika (28 %) pohađao Hotelijersko-turističku školu u Zagrebu.

Najviše je kandidata završilo dvopredmetni studij arheologije i povijesti – njih 13, a broju valja pridodati i tri polaznice modula stare povijesti koje prethodno nisu studirale povijest, ali jesu arheologiju. Ostale su kombinacije pojedinačne i specifične, izuzev tri studenta komparativne književnosti te po dvoje koji su kao drugi predmet birali kroatistiku te talijanski jezik i književnost (vidi tablicu T. III).

Tablica III: Završeni preddiplomski studiji polaznika modula stare povijesti (dvopredmetna opcija)

	Filozofski fakultet u Zagrebu	Filozofski fakultet u Splitu	Fakultet Hrvatskih studija u Zagrebu	Filozofski fakultet u Puli	Filozofski fakultet u Rijeci
Dvopredmetni studij povijesti i:	27	4	3	2	1
anglistika	1	1			
antropologija	1				
arheologija	13				
češki jezik i knjiž.	1				
grčki jezik i knjiž.	1				
informacijske znanosti	1				
komparativna književnost	3				
kroatistika	2		2	1	
latinski jezik i knj.			1		
lingvistika	1				
pedagogija	1				
povijest umjetnosti		1		1	1
ruski jezik i knjiž.	1				
talijanski jezik i knj.		2			
integrirani studij povijesti i geografija	1				
Druge 2P kombinacije:	6				
anglistika i ruski	1				
antropologija i arheologija	1				
arheologija i filozofija	1				

arheologija i povijest umjetnosti	1				
germanistika i turkologija	1				
povijest umjetnosti i antropologija	1				

Četrnaest kandidata prethodno nije studiralo povijest. Jedna je kandidatkinja završila preddiplomski studij arheologije na Sveučilištu u Zadru, a šestoro je polaznika prethodno ispunilo preddiplomske obaveze na različitim teološkim fakultetima ili veleučilištima (vidi više u T. II). Jedna je kandidatkinja završila preddiplomski studij novinarstva na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, dok je preostalih šestoro prethodno pohađalo raznovrsne dvopredmetne studije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (vidi više u T. III).

Od 108 polaznika 80 se kandidata opredijelilo za istraživački smjer povijesti (modul stara povijest), 14 je studenata pohađalo nastavnički smjer, 13 je usporedno studiralo jednopredmetni istraživački i jednopredmetni nastavnički smjer, dok je 1 pohađao integrirani studij geografije i povijesti. Statistika pokazuje da je broj jednopredmetnih studenata istraživačkog smjera (modul stara povijest) i nastavničkog smjera znatno pao nakon uvođenja mogućnosti dvopredmetnog studiranja. Naime, prije 2020/21. godine jednopredmetnih je studenata bilo 55,2 % u usporedbi s 44,8% koji su odabrali usporedno još jedan jednopredmetni studij. Nakon uvođenja dvopredmetnog studija, postotak jednopredmetnih pao je na 30 % s obzirom na 70 % dvopredmetaša. Najčešća opcija usporednog jednopredmetnog ili od 2020/21. akademske godine dvopredmetnog diplomskog studija bila je arheologija koju je odabralo 23 studenta, od toga 5 prapovijesni, a 18 antički smjer. Sedam studenata je pak biralo informacijske znanosti, a najpopularniji su bili smjerovi muzeologija i upravljanje baštinom (4) te arhivistika (2). Slijede diplomski studij komparativne književnosti (7), anglistike (4), povijesti umjetnosti (4), antropologije (2), kroatistike (2) i ruskog jezika (2), dok se studiji germanistike, grčkog jezika i književnosti, lingvistike, pedagogije i sociologije pojavljuju samo po jedanput.

U ovom smo se radu opredijelili donijeti statističku analizu polaznika od prve bolonjske generacije koja je upisala studij 2008/09. godine pa do petnaeste generacije koja je s diplomskom nastavom započela 2022/23.⁷ Potonja je u trenutku pisanja rada bila posljednja koja je ispunila studentske obaveze i imala prilike u

⁷ U opremi rada stoji tablica s popisom kandidata i tema njihovih diplomskih radova. Puno ime i prezime navedeni su kod kandidata koji su diplomirali ili trenutno rade na rukopisima, dok su ostali spomenuti samo inicijalima.

trećem semestru prijaviti temu diplomskog rada. Riječ je o ukupno 95 studenata. U istaknutom razdoblju diplomiralo ih je 56, od toga 37 kolegica i 19 kolega, dok 15 nije obranilo diplomski rad. Iako su započeli studirati i djelomično ispunili obaveze na prvoj godini, četvero kandidata nije nikada prijavilo temu diplomskog rada, a jedna je kolegica konačno prijavila temu na Katedri za svjetsku povijest novog vijeka pod mentorstvom doc. dr. sc. Ide Ograjšek Gorenjak, no nije diplomirala. Od akademske godine 2020/21. do danas još je devetnaestoro studenata koji rade na rukopisima diplomskih radova.

Studenti su prijavili ukupno devedeset tema diplomskih radova. Omjer kandidata i diplomiranih u pojedinim akademskim godinama varira između 25 %⁸ i 100 %, no u 11 slučajeva od 14 analiziranih generacija više od 50 % uspjelo je završiti studij (vidi T. IV). Prva i četvrta bolonjska generacija (2008/09. i 2011/12) bile su najuspješnije, jer su svi kandidati diplomirali. Visoki postotak prolaznosti primjetan je i za generacije koje su upisale modul u akademskim godinama 2012/13, 2013/14. i 2017/18. Izuzevši generaciju 2021/22. sa 6 kolega koji aktivno rade na rukopisima, statistički je najslabija upisna godina 2009/10. kad je od troje diplomirala samo jedna kandidatkinja. Polaznici koji na preddiplomskoj razini nisu studirali povijest vidno slabije ustraju u diplomskom studiju. Od 14 kandidata, 7 je odustalo ili nikada nije obranilo diplomski rad. Od preostalih 7, 3 su kolegice diplomirale, 2 rade na rukopisima, a 2 još nisu imale priliku prijaviti temu rada. Studenti koji su paralelno odabrali još jedan studij ili su od 2020/21. godine na diplomskoj razini birali dvopredmetnu opciju općenito su bili nešto uspješniji od jednopredmetnih kolega. Postotak obrane diplomskih radova za prvu grupu je 80,6 %, dok je za druge 67,5 %.

Najviše, odnosno 29 kandidata, diplomiralo je četiri godine nakon upisa diplomskog studija, 11 nakon tri godine, 8 nakon pet godina, 5 nakon šest godina, 1 nakon sedam godina, a 2 kandidatkinje osam godina nakon upisa. Iako je razloga mnogo, daleko najveći broj obrana pri kraju druge apsolutne godine može se protumačiti nastojanjem studenata da prava svojeg statusa koriste dok god mogu, ali i vremenom koje im treba da predane rukopise diplomskih radova dotjeraju, poboljšaju ili isprave jedan ili više puta.

⁸ Najniži postotak pripada upisanim u akademsku godinu 2021/2022. Međutim, u toj je generaciji još 6 studenata koji aktivno rade na rukopisima diplomskih radova pa postotak nije usporediv sa starijim generacijama u kojima je razvidno da su studenti odustali od programa.

Tablica IV: Prolaznost i kronologija diplomiranja studenata modula stare povijesti po generacijama

Akadska godina upisa	2008/2009.	2009/2010.	2010/2011.	2011/2012.	2012/2013.	2013/2014.	2014/2015.	2015/2016.	2016/2017.	2017/2018.	2018/2019.	2019/2020.	2020/2021.	2021/2022.
Omjer kandidata i diplomiranih	6/6	1/3	3/4	6/6	5/6	4/5	3/4	6/11	4/7	6/7	2/4	2/5	6/8	2/8
Prolaznost u postotku:	100	33	75	100	83	80	75	54	57	86	50	40	75	25
u 3 g. nakon upisa	1	1	1		1			1		1		1	2	2
u 4 g. nakon upisa	4		1	5	2	2	1	2	3	2	2	1	4	
u 5 g. nakon upisa					2	1	2	1	1	1				
u 6 g. nakon upisa	1			1		1				2				
u 7 g. nakon upisa			1											
u 8 g. nakon upisa								2						

Korpus diplomskih tema koje su studenti birali dao se raščlaniti na nekoliko sastavnica. Prvi je korak usmjeren na analizu studentskih interesa za epohalno-civilizacijski segment. Ukupno 90 naslova zalazilo je u 11 različitih cjelina: prapovijest, mezopotamske, anatolske, bliskoistočne te civilizacije drevne Amerike, kao i perzijska, egipatska, grčka i helenistička, etrušćanska i rimska civilizacija te rano kršćanstvo. Uz pomoć kolega s Katedre, od ukupno 90 naslova izdvojene su 124 sastavnice, jer su se određeni radovi dali svrstati u isključivo jednu kategoriju, dok su neki kombinacija dvaju ili više segmenta. Može se zaključiti da prevladava interes za teme iz rimske povijesti (40,3 %). Slijede egipatske (15,3 %), grčke i helenističke (12,9 %), mezopotamske (9,7 %) pa prapovijesne (6,4 %) teme. Manji je bio interes za bliskoistočne (4,8 %) i ranokršćanske (4 %) teme, a u statistički najniže kategorije pripada interes za anatolske (2,4 %) i drevne američke civilizacije (0,8 %) te perzijsku (1,7 %) i etrušćansku (1,7 %). Najčešće su se kombinirali egipatski i rimski sadržaji (7 radova), zatim rimske poganske i ranokršćanske teme (5 radova), a omiljen je i spoj prapovijesnih i rimskih sadržaja (4 rada). S druge strane, tri su diplomatska rada usredotočena na usporedbu antičke građe s ranonovovjekovnom historiografijom ili književnosti, dok je jedan bilo moguće klasificirati isključivo kao teorijski.

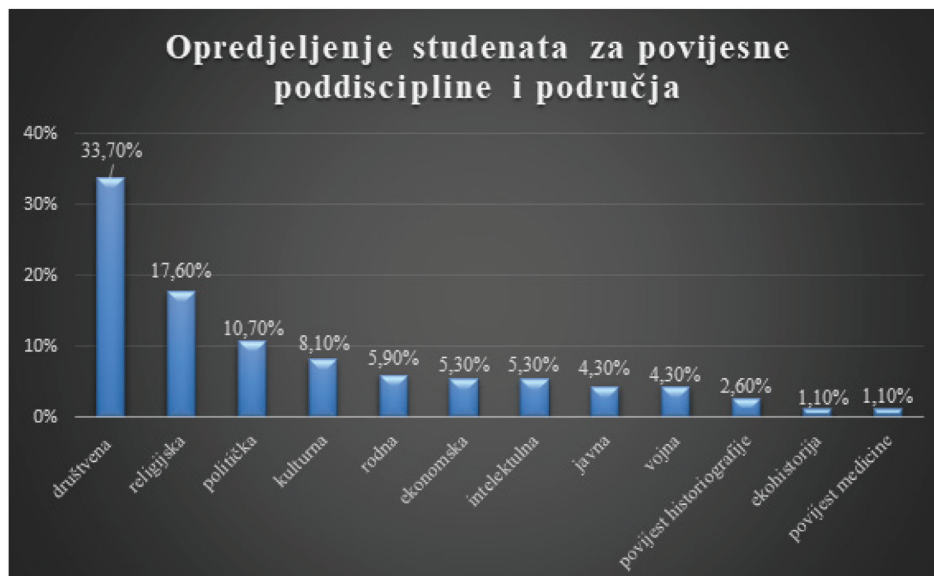
Grafikon 1: Opredjeljenje studenata za epohalno-civilizacijski segment teme diplomskog rada

Druga je analiza posvećena odnosu studentskih interesa prema građivu svjetske stare povijesti ili stare povijesti hrvatskih zemalja. U potonju grupu uključili smo i građu koja se danas nalazi u muzejskim zbirkama diljem Republike Hrvatske. Od 90 radova 49 je bilo usmjereno na svjetsku staru povijest, dok je 41 student birao temu povezanu sa starom poviješću hrvatskih zemalja ili hrvatskim muzejskim zbirkama. Dakle, interes za opću staru povijest neznatno je bio nešto veći.

Treći je korak bila analiza interesa studenata stare povijesti prema različitim povijesnim poddisciplinama i područjima. U ovom slučaju 90 naslova raščlanjeno je na 187 zasebnih odrednica, a iz svake su se teme dale izdvojiti barem dvije kategorije. Statistički uzorak pokazuje da su studenti daleko najviše bili zainteresirani za teme iz društvene (33,7 %) povijesti. Slijedi interes za religijsku (17,6 %), političku (10,7 %) i kulturnu (8,1 %) povijest. Relativno sličan interes prema postotku iskazan je za teme iz rodne (5,9 %), ekonomske (5,3 %), intelektualne (5,3 %), javne (4,3 %) i vojne (4,3 %) povijesti. Najmanje interesa bilo je pak za povijest historiografije (2,6 %), ekohistorijske teme (1,1 %) i povijest medicine (1,1 %). Najčešća je kombinacija spoj društvene i religijske povijesti. Takvi su radovi uglavnom prozopografskog karaktera, usmjereni na pojedince koji su štovali određene kultove ili posvećivali specifičnim božanstvima. Trinaest radova bilo je orijentirano na prozopografiju utemeljenu na analizi epigrafske građe. Veći je broj radova kombinirao teme iz društvene te političke ili vojne povijesti, također nerijetko se referirajući na epigrafske korpuse.

Grafikon 2: Opredjeljenje studenata za povijesne poddiscipline i područja diplomskih radova

Najveći broj mentorstava diplomskih radova na modulu stare povijesti odradila je prof. dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić (25), a još je tri puta birana za suradnicu u mentoriranju ili komentoricu.⁹ Sažetak podataka za ostale članove Katedre nalazi se u dolje navedenoj tablici:

Tablica V: Mentori, suradnici u mentoriranju i komentori diplomskih radova modula stare povijesti

Nastavnik	mentor	Suradnik u mentorstvu/ komentor
prof. dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić	25 radova	3 rada
prof. dr. sc. Boris Olujić	17 radova	1 rad
doc. dr. sc. Jasmina Osterman	12 radova	0 radova
doc. dr. sc. Jelena Marohnić	14 radova	4 rada
doc. dr. sc. Inga Vilogorac Brčić	17 radova	3 rada
dr. sc. Filip Budić	4 rada	2 rada

Osim članova Katedre za staru povijest, nastavnici s drugih katedri Odsjeka za povijest bili su birani za suradnike u mentoriranju ili komentore diplomskih radova. Prof. dr. sc. Trpimir Vedriš s Katedre za hrvatsku povijest bio je suradnik

⁹ Do akad. g. 2015/16. koristio se termin suradnik u mentorstvu umjesto komentor.

u mentorstvu prilikom pisanja diplomskog rada *Žene u ranokršćanskim zajednicama između progona i prevlasti kršćanstva* Tene Banjeglav, dok je doc. dr. sc. Snježana Koren s Katedre za metodiku nastave povijesti bila komentor radu Ane Škriljevečki *Rimskodobni nalazi iz Varaždinskih Toplica u muzejskom programu za djecu i mlade*. Prof. dr. sc. Nikola Anušić komentorirao je rad Igora Krnjete *Antoninska kuga: prva pandemija u europskoj povijesti?*, a pri izradi diplomskog rada Vjerana Brezaka *Cezarov javni lik prema spisima iz Cezarova korpusa* kao komentor odabran je izv. prof. dr. sc. Siniša Bilić-Dujmušić, nastavnik s Odsjeka za povijest Hrvatskog katoličkog sveučilišta.

Od akademske godine 2020/21. kad se istraživački smjer (modul stara povijest) mogao upisati kao dvopredmetna opcija, čest je slučaj dvostrukog mentorstva interdisciplinarnih diplomskih radova. Troje studenata (Erceg, Grizelj i Imbrišak) koji usporedno studiraju istraživački studij povijesti (modul stara povijest) i antički smjer na diplomskom studiju arheologije birali su kao mentoricu ili komentoricu doc. dr. sc. Anu Pavlović, dok je jedan student (Đogić) odabrao izv. prof. dr. sc. Dina Demichelija. Studentica Iva Lekić koja studira dvopredmetno diplomski studij arheologije i nastavnički smjer povijesti odlučila je prijaviti temu diplomskog rada na modulu stare povijesti, a komentorica rada je doc. dr. sc. Vinka Matijević. Među komentorima interdisciplinarnih diplomskih radova su i prof. dr. sc. Davor Dukić s Odsjeka za kroatistiku (Kardum), izv. prof. dr. sc. Zvonimir Komar s Odsjeka za pedagogiju (Mihoković), izv. prof. dr. sc. Fran Ljudevit Ježić s Odsjeka za filozofiju (Pribeg) te izv. prof. dr. sc. Zdravka Hincak s Odsjeka za arheologiju (Brozović).

Kolege sa stare povijesti ističu višu kvalitetu diplomskih radova kao najočiglednije poboljšanje koje je donio bolonjski sustav i uvođenje modula stare povijesti u okviru istraživačkog diplomskog studija. Tome u prilog ide i nekoliko objavljenih članaka koji su nastali iz poglavlja ili cijelih diplomskih radova. Među takvima su *Rimski i italjski poduzetnici i doseljenici u Iliriku od Ilirskih ratova do Cezara Feđe Milivojevića* (*Pro Tempore* 8/9; 2010), *Reconsidering the Traces of Scribonianus' Rebellion* Josipa Parata (*Radovi Zavoda za hrvatsku povijest* 48; 2016), *Rasprava o podrijetlu proročkih riječi i povijesnom kontekstu osnivanja Fara* autora ovog teksta (*Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 111; 2018), *Kult Jupitera Heliopolskog u Sisciji* Tee Fumić (*Radovi Zavoda za hrvatsku povijest* 51; 2019), *Cezarov javni lik prema spisima iz njegova korpusa* Vjerana Brezaka (*Godišnjak Udruženja BATHINVS "Acta Illyrica* 5, 2021) *Antoninska kuga – prva pandemija u europskoj povijesti?* Igora Krnjete (*Radovi Zavoda za hrvatsku povijest* 53/1; 2021) te *Manus Dei u Sabazijevom kultu* Eme Odorčić (*Radovi Zavoda za hrvatsku povijest* 55/2; 2023). Relevantnost diplomskih tema razvidna je i u prijavi predavanja ili postera proizašlih iz angažmana pri izradi diplomskih radova. Kristina Miljak sudjelovala je na Šestom kongresu hrvatskih povjesničara u Rijeci (2022) i zajedno s prof. dr. sc. Brunom Kuntić-Makvić izložila predavanje pod naslovom

Publike Kornelije Dolabela u dubrovačkoj predaji. Na Međunarodnom simpoziju *Contextualizing Oriental Cults. New Lights on the Evidence between the Danube and the Adriatic* (15. – 17. rujna 2022) u Zagrebu i Ptuju postere su izložili Tatjana Kuznicov i Igor Krnjeta (*Mythra's followers in Dalmatia*), Ivona Lodoli (*Cults of Isis in Upper Pannonia*), Ema Odorčić (*Sabazius' monuments found in Croatia*) te Klara Petroci (*Cult of Harpocrates in Pannonia*). Ove je godine (2024) diplomantica Janica Petrak izlagala na Sedmom kongresu hrvatskih povjesničara u Osijeku tijekom studentske sekcije, a izložila je poster s istom temom – *Terra mater u Dalmaciji i Panoniji*.

Među diplomiranim povjesničarima koji su završili modul stare povijesti danas su 4 doktora znanosti (Vinka Matijević rođ. Bubić, Feđa Milivojević, Josip Parat i Filip Budić), dok je Monika Prša na Katoličkom bogoslovnom fakultetu obranila licencijatski rad. Šestoro diplomiranih ima upisan doktorski studij, od toga dvoje (Sanja Budić Leto i Margareta Mikić) na poslijediplomskom doktorskom studiju arheologije, jedan (Vjeran Brezak) na Hrvatskom katoličkom sveučilišnu te troje na poslijediplomskom doktorskom studiju povijesti (Tatjana Kuznicov, Igor Krnjeta i Luka Vrljić). Dok je prvo dvoje odabralo smjer predmoderne povijesti, Luka Vrljić je kandidat na doktorskom studiju moderne i suvremene hrvatske povijesti u europskom i svjetskom kontekstu.

Posljednji korak ovoga rada je uvid u sadašnje zaposlenje diplomiranih polaznika modula stare povijesti. Usprkos zastarijevanju telefonskih brojeva i e-mail adresa, kontaktirali smo pedeset i troje od ukupno pedeset i šest diplomiranih polaznika. Na dan 23. listopada 2024. godine u struci ih je radilo devetnaest. Od njih je četvero zaposleno u visokom školstvu (troje na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, od njih dvoje na Odsjeku za arheologiju i jedan na Odsjeku za povijest; četvrti na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci), a devetoro kao nastavnici u osnovnim i srednjim školama diljem Hrvatske. U muzejima je zaposleno četvero, od toga po jedno u Arheološkom muzeju u Zagrebu, Hrvatskom športskom muzeju, Muzeju planinarstva u Ivancu te u Muzejima i galerijama Konavala. Jedna bivša polaznica radi u Centru za suočavanje s prošlošću Documenta. Troje nekadašnjih studenata rade u struci, ali su se zaposlili zahvaljujući drugim završenim grupama ili studijima. Jedna kolegica radi kao profesorica vjeronauka, druga kao logističarka i asistentica uprave, jer je završila i preddiplomski studij poslovne ekonomije na Ekonomskom fakultetu, dok je treći danas profesor engleskog jezika.

Četvero nekadašnjih polaznika izjasnilo se da se bavi poslovima koji su vrlo srodni struci. Jedna kolegica zaposlena je u Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža, dok nekoliko radi u turističkim agencijama ili su vlasnici turističkih obrta. Dvoje je iskazalo veliku želju neka posebno napomenem da je studij povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu iznimno koristan za njihovo sadašnje zanimanje.

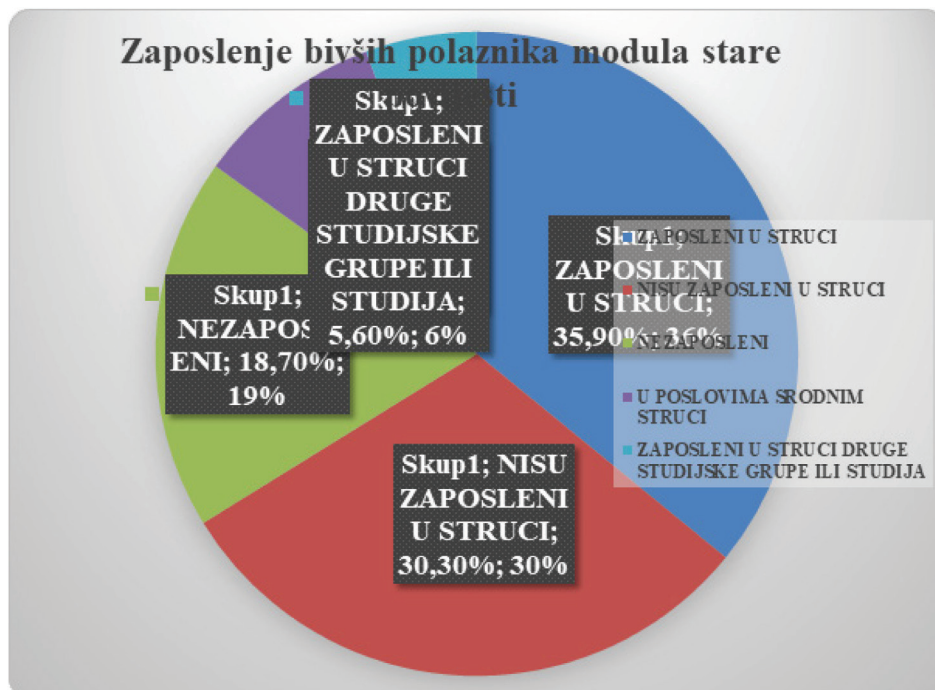
Šesnaest nekadašnjih polaznika modula danas nisu zaposleni u struci. Jedna je kolegica zaposlena u Ministarstvu vanjskih poslova RH, dvije rade na menadžerskim pozicijama u tehnološkim tvrtkama, dvije su samozaposlene stručnjakinje na polju dizajna i izdavaštva knjiga, jedna je novinarka, troje je kolega zaposleno u Hrvatskom Telekomu, jedan je skiper, jedan vodi restoran. Nekoliko kolegica i kolega radi uredske poslove u kadrovskoj službi za Zdravstvenu njegu, Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Središnjoj agenciji za financiranje i ugovaranje programa i projekata Europske Unije, Hrvatskom zavodu za zapošljavanje te u pisarnici grada Siska.

Desetero se kolega izjasnilo da je sada nezaposleno, no jedna je odlučila ponovno studirati. Dvoje su vanjski suradnici ustanova u kulturi i znanosti: kolegica digitalizira materijal za Gradski muzej u Novoj Gradiški, a kolega obavlja asistent-ske dužnosti pri Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci.

Cilj ovoga kratkoga pregleda bio je makar malim udjelom pridonijeti uvidu u zapošljavanje diplomiranih studenata Odsjeka za povijest. Tako smo nastojali ublažiti kritiku iskazanu u Zborniku objavljenom povodom 140. obljetnice Odsjeka o izostanku čak i nesustavnih istraživanja i vrlo maglovitoj predodžbi o zapošljavanju nekadašnjih polaznika diplomskog studija Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu.¹⁰ Iako je statistički uzorak modula stare povijesti tek malen dio znatno većeg mozaika završenih polaznika diplomskog istraživačkog i nastavnčkog studija povijesti, neka ostane zabilježeno da u ovom slučaju 35,9 % nekadašnjih polaznika radi u struci, 30,3 % nije zaposleno u struci, 18,7 % je trenutačno nezaposleno, 9,5 % radi u poslovima koji su srodni struci, dok se 5,6 % zaposlilo zahvaljujući drugim studijskim grupama ili studijima koje su usporedno ili naknadno završili.

¹⁰ U članku Damira Agičića (2014, 65) stoji: „Također, sa žaljenjem moram konstatirati da nikada nismo uspjeli osmisliti i provesti makar i nesustavno istraživanje o tom gdje se i kako zapošljavanju naši svršeni studenti. Postoje samo maglovite predstave o tom da ih se najveći broj zapošljava u školama, što je i logičan slijed onih koji završe nastavničko usmjerenje. S druge strane, popularno mjesto zapošljavanja su i muzeji i arhivi, tijela državne uprave (ministarstva, uredi, agencije i sl) i lokalne samouprave, u stanovitoj mjeri izdavačka djelatnost, u posljednje vrijeme tu je i turizam sa svim svojim izazovima koje nudi mladima... Vrlo je malen, gotovo neznatan broj onih koji mjesto rada mogu danas pronaći u znanstvenim i visokoškolskim institucijama...“.

Grafikon 3: Zaposlenje bivših polaznika modula stare povijesti

Najljepše zahvaljujem profesorici Bruni Kuntić-Makvić, kolegicama Ingi Vi-logorac Brčić, Jeleni Marohnić i Jasmini Osterman te profesoru Borisu Olujiću s Katedre za staru povijest na brojnim podacima bez kojih ne bih bio mogao sa-staviti ovaj članak. Bitno vrelo informacija bio je Arhiv Katedre za staru povijest. Također, velika hvala na susretljivosti i pomoći pri prikupljanju raznih informacija Danijeli Bašić, tajnici Odsjeka za povijest, Izidori Herold, voditeljici Studentske službe, Mariji Zmajlović, arhivistici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te svim kolegama koji su odlučili podijeliti podatke o studiranju i trenutačnom zaposlenju.

BIBLIOGRAFIJA

- AGIČIĆ, Damir. 2018, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu na razmeđu tisućljeća. U *Sveučilišna nastava povijesti u Hrvatskoj. Tradicija, današnje stanje, perspektive*, ur. Damir Agičić, Branimir Janković, 55-70. Zagreb: FF press.
- BREZAK, Vjeran. 2021, Cezarov javni lik prema spisima iz njegova korpusa. *Godišnjak Udruženja BATHINVS "Acta Illyrica"* 5: 117-148.
- BUDIĆ, Filip. (2018), Rasprava o podrijetlu proročkih riječi i povijesnom kontekstu osnivanja Fara. *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 111, 1: 99-137.
- FUMIĆ, Tea. (2019), Kult Jupitera Heliopolskog u Sisciji. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 51, 2: 43-59.
- JANKOVIĆ, Branimir. (2011), In memoriam. Ivan Knezović (1977-2011). *Historijski zbornik* LXIV, 1: 297-299.
- KRNJETA, Igor. (2021), Antoninska kuga – prva pandemija u europskoj povijesti?. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 53, 1: 47-78.
- KUNTIĆ-MAKVIĆ, Bruna. (2011), Ivan Knezović (Zagreb, 2. studenoga 1977. – Sinj, 7. kolovoza 2011). *Obavijesti – Hrvatsko arheološko društvo* 43: 83-87.
- MILIVOJEVIĆ, Feđa, (2010). Rimski i italjski poduzetnici i doseljenici u Iliriku od Ilirskih ratova do Cezara. *Pro tempore* 8-9: 188-210.
- OLUJIĆ, Boris. (2022), Ad multos annos. O sedamdesetoj obljetnici života Brune Kuntić-Makvić. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 54, 3: 13-38.
- ODORČIĆ, Ema (2023). Manus Dei u Sabazijevom kultu. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 55, 2: 65-99.
- PARAT, Josip. (2016), Reconsidering the Traces of Scribonianus' Rebellion. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 48, 1: 191-212.
- Program studija povijesti*, Zagreb: Odsjek za povijest Sveučilišta u Zagrebu, 2005.
- Program studija povijesti*, Zagreb: Odsjek za povijest Sveučilišta u Zagrebu, 2010.

Mrežne stranice

- ECTS Informacijski paket za akademsku godinu 2024. / 2025. (<https://theta.ffzg.hr/>)
- Informacijski sustav visokih učilišta ISVU (<https://www.isvu.hr/sustav/>)
- Odsjek za povijest, Filozofski fakultet u Zagrebu (<https://povijest.ffzg.unizg.hr/>)

Prilog 1: Prijavljene teme i obranjeni diplomski radovi od akademske godine 2008/09. do 2022/23. pri Katedri za staru povijest Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu

* puno ime i prezime navedeni su kod kandidata koji su diplomirali ili trenutačno rade na rukopisima, dok su ostali spomenuti samo inicijalima.

**do akad. g. 2015/16. koristio se termin suradnik u mentorstvu umjesto komentor. Razrješenje kratica u kategoriji mentor/komentor: Bruna Kuntić-Makvić (BKM), Boris Olujić (BO), Trpimir Vedriš, Odsjek za povijest (TV), Snježana Koren, Odsjek za povijest (SK), Siniša Bilić-Dujmušić, Odsjek za povijest HKS (SBD), Jasmina Osterman (JO), Jelena Marohnić (JM), Inga Vilogorac Brčić (IVB), Nikola Anušić, Odsjek za povijest (NA), Tihomir Vukelja, Fizički odsjek, PMF (TV), Ana Pavlović, Odsjek za arheologiju (AP), Filip Budić (FB), Davor Dukić, Odsjek za kroatistiku (DD), Zvonimir Komar, Odsjek za pedagogiju (ZK), Fran Ljudevit Ježić, Odsjek za filozofiju (FLJJ), Zdravka Hincak, Odsjek za antropologiju (ZH), Dino Demicheli, Odsjek za arheologiju (DiD), Vinka Matijević, Odsjek za arheologiju (VM).

Akad. g. upisa u studij	Ime i prezime*	Mentor / komentor**	Akad.g. obrane	Naslov diplomskog rada
2008/2009.	Vinka Bubić	BKM	2014.	Kulturološka tumačenja motiva ptice u grobnoj plastici Ise
2008/2009.	Ante Granić	BKM	2012.	Livijin krug. Uloga žene pri zasnivanju principata
2008/2009.	Filip Matijević	BO	2012.	Uloga ratnika u japodskom društvu
2008/2009.	Feda Milivojević	BKM	2011.	Rimski i italjski poduzetnici, doseljenici i službenici na području Ilirika od Ilirskih ratova do Cezara
2008/2009.	Josip Parat	BKM	2012.	Skribonijanova buna
2008/2009.	Iva Perković	BO	2012.	Prakse periodičnih seoba (transhumancija) u šibenskom zaleđu u prapovijesti i antici
2009/2010.	Sanja Budić Leto	BKM/ BO	2012.	Akulturacijski procesi na delmatskom i daorskom kopnu: odnosi s grčkim svijetom
2009/2010.	V. D	BKM	X	Kasiodorova pisma i istarska ladanjska imanja

2009/2010.	I. Ž.	BO	X	Društveni, politički i ideološki aspekti Mardukova kulta
2010/2011.	I. L.	BKM/BO	X	Jelo, piće i prehrambene navike u Iliriku: pristup
2010/2011.	Ivona Plazibat	BKM	2017.	Značenje i stalni elementi tropeja: ilirički primjeri
2010/2011.	Jelena Stričak	BKM	2014.	Narodnosti i zavičaji u natpisima rimske Senije
2010/2011.	Mate Živković	BKM	2013.	Opsade tijekom rimskog osvajanja Ilirika od 178. pr. Kr.
2011/2012.	Tena Banjeglav	BKM / TV	2014.	Žene u ranokršćanskim zajednicama između progona i prevlasti kršćanstva
2011/2012.	Tena Domladovac	BO	2015.	Etniciteti u južnoj Mezopotamiji u 3. tisućljeću pr. Kr.
2011/2012.	Tea Fumić	BO	2017.	Kultovi Jupitera Dolihenskog i sirijskih bogova u Panoniji
2011/2012.	Margareta Mikić	BO	2015.	Šamani i šamanizam na starom Istoku
2011/2012.	Marija Kralj	BKM	2014.	Prozopografija zavjetnih spomenika iz Topuskog
2011/2012.	Porin Šćukanec Rezniček	BO	2015.	Počeci pismenosti u Egiptu na prijelazu iz 4. u 3. tisućljeće pr. Kr.
2012/2013.	Petra Husain	BO/BKM	2015.	Orijentalni korijeni haruspicine
2012/2013.	Sandra Jovanović	BO	2016.	Egipatski kultovi u Istri
2012/2013.	Maja Juratovac	BO	2015.	Religijske i duhovne dimenzije plesa u starom Egiptu
2012/2013.	Ana Škriljevečki	BKM/SK	2016.	Rimskodobni nalazi iz Varaždinskih Toplica u muzejskom programu za djecu i mlade
2012/2013.	Mihaela Šuvak	BKM	2017.	Odnos grada i agera prema rimskim gromaticima

2012/2013.	N. T.	BKM	X	Skrb o potrebitima: rimski modeli u razvijeno doba Carstva
2013/2014.	Vjeran Brezak	BKM /SBD	2018.	Cezarov javni lik prema spisima iz Cezarova korpusa
2013/2014.	Filip Budić	BKM	2017.	Povijesni kontekst osnivanja grčke kolonije na Faru
2013/2014.	J. Đ.	BO	X	Uloga kraljica u ptolemejskom Egiptu
2013/2014.	Iva Kaić	JO	2018.	Hijerogamija u mezopotamskim izvorima i u Starom zavjetu
2013/2014.	Marina Stipić	JO	2017.	Sumerska kraljevska ideologija u ranodinastičkim kraljevskim natpisima
2014/2015.	Nejra Babahmetović	BKM/JM	2018.	Žene na antičkim natpisima iz Parencija
2014/2015.	Matko Maršić	BKM/JM	2018.	Conservi na natpisima antičke Dalmacije
2014/2015.	L. O.	JO	X	Komparativno-historijska analiza koncepta svetog prostora u sumerskoj i majanskoj civilizaciji
2014/2015.	Tajana Šustić	BKM/JM	2018.	Rimski brak između poganstva i kršćanstva
2015/2016.	P. B.	BKM/JM	X	Odnos pogana i kršćana u rimskim familijama 4. stoljeća
2015/2016.	Stanka Jerković (dipl. kao Damić)	BO / IVB	2023.	Luksorske grobnice kao izvor za život egipatskih odličnika od 16. do 11. st. pr. Kr.
2015/2016.	Dona Kranjčević (dipl. kao Javorović)	JM	2023.	Društvene grupe u Judeji tijekom ranog principata
2015/2016.	Tatjana Kuznetsov	IVB	2018.	Nadgrobne stele iz Arheološkog muzeja u Zagrebu kao izvor za poznavanje egipatskih pogrebnih običaja

2015/2016.	P. L.	IVB	X	Anubisov kult u rimskom svijetu i spomenici s hrvatskog povijesnog prostora
2015/2016.	Antonia Matas	BKM	2019.	Društvena pripadnost i razotkrivanje salonitanskih mučenika
2015/2016.	I. N.	JM	X	Žene u Herodotovoj Povijesti
2015/2016.	Anna Pleše Matia	JM	2019.	Žene u rimskom društvu prema satiričkim stereotipima
2015/2016.	Sara Primc	IVB	2019.	Uloga Amonovih svećenica u egipatskom društvu od 16. do 7. st. pr. Kr.
2015/2016.	T. I.	JO/IVB	X	Egipatska knjiga mrtvih: primjeri iz zbirke Arheološkog muzeja u Zagrebu
2015/2016.	I. V.	BKM	X	Aleksandar Veliki i perzijska kraljevska kuća u antičkim izvorima i na filmu
2016/2017.	Andrija Bano- vić	BO	2021.	Taborski pratitelji u pohodu Deset tisuća prema Ksenofontovoj Anabazi
2016/2017.	N. H.	JM	X	Nadležnosti nižih dužnosnika u antičkom gradu
2016/2017.	Igor Krnjeta	JM/ NA	2019.	Antoninska kuga: prva pandemija u europskoj povijest?
2016/2017.	Ivona Lodoli	IVB	2019.	Izidin kult u Gornjoj Panoniji
2016/2017.	S. N.	BKM	X	Udes "osjetljivih grupa" u opsadama - primjeri iz Ilirika
2016/2017.	Klara Petroci	IVB	2020.	Harpokratov kult u X. italjskoj regiji, Dalmaciji i Panoniji
2016/2017.	F. T.	JO	X	Administrativna organizacija i strategija upravljanja satrapijama u ahemidskoj Perziji

2017/2018.	Magdalena Blažić	BO	2021.	Bulić, Brunšmid, Hoffiller: Teorijski obzori hrvatskih povijesnih znanosti na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće
2017/2018.	V. H.	X	X	TEMA NIJE PRIJAV-LJENA
2017/2018.	Anita Jurković	BKM	2023.	Rimski carevi kao vrhovni vojni zapovjednici u Svetonijevim biografijama
2017/2018.	Lorena Majcen (dipl. kao Majcen Bajić)	IVB	2022.	Egipatska baština Dioklecijanove palače: Mogućnosti predstavljanja
2017/2018.	Monika Prša	JM	2023.	Religijski i socijalni aspekti podjele mesa žrtvenih životinja tijekom ranog principata
2017/2018.	Florijan Skok	IVB	2021.	Egipatska zbirka Arheološkog muzeja u Zagrebu u edukacijskim programima
2017/2018.	Luka Vrljić	JO	2020.	Prikaz starovjekovnih Hebreja u udžbenicima povijesti u hrvatskim školama od Austrougarske do FNRJ
2018/2019.	E. J.	X	X	TEMA NIJE PRIJAV-LJENA
2018/2019.	I. J.	JM	X	Javna i privatna zabava u kasnoantičkim gradovima
2018/2019.	Katarina Miljak	BKM	2022.	Epidaur i Publije Kornelije Dolabela
2018/2019.	Ema Odorčić	IVB	2021.	Manus Dei u Sabazijevu kultu
2019/2020.	Matea Arambašić	JM	2023.	Jadranski junak Hilo Danijela Farlatija
2019/2020.	B.B.	X	X	TEMA NIJE PRIJAV-LJENA
2019/2020.	Marko Fijan	JO	2022.	Svakodnevnica ranih civilizacija. Prijedlog proširenja znanja uz školsko gradivo povijesti prema spomenicima iz Muzeja Mimara

2019/2020.	J. N.	X	X	TEMA NIJE PRIJAV-LJENA
2019/2020.	D. Š.	X	X	TEMA PRIJAVLJENA NA DRUGOJ KATEDRI
2020/2021.	Dorian Frangen	JO	U IZRA-DI	Staroaramijski jezik i pismo u novoasirskom kraljevstvu
2020/2021.	Karolina Gulan	IVB	2024.	Život Egipćanki prema spomenicima iz Egipatske zbirke Arheološkog muzeja u Zagrebu
2020/2021.	Nino Jelčić Ivan	IVB	2024.	Kult Dunavskog Konjanika u Panoniji
2020/2021.	Wilhelmina Petronella Koernap	JO/IVB	2024.	Ženske bolesti u mezopotamskoj i egipatskoj medicini
2020/2021.	Petra Kuharić	JO/ TV	U IZRA-DI	Društveni kontekst nastanka i razvitka matematičke astronomije u seleukidskom Babilonu
2020/2021.	Vinko Udiljak	JM / FB	2024.	Gospodarstvo isejskog polisa
2020/2021.	Orsat Vukas	IVB	2023.	Hadrijan i Egipat. Numizmatička svjedočanstva
2020/2021.	Damjan Žanko	BO	2023.	Koncepti neolitizacije. Primjer istočne jadranske obale
2021/2022.	Antonia Čarić	IVB	2024.	Sinkretizam domaćih i rimskih božanstava na istočnoj jadranskoj obali
2021/2022.	Mila Erceg	JO / AP	U IZRA-DI	Jakho u izvorima o bogu Dionizu
2021/2022.	Petra Grizelj	IVB / AP	U IZRA-DI	Egipatske tradicije na spomenicima Kleopatrida
2021/2022.	Donat Kardum	JM / DD	2024.	Trojanski rat u Dubrovniku (usporedba antičkih izvora s dubrovačkim dramama)
2021/2022.	Filip Mihoković	FB/ZK	U IZRA-DI	Usporedba rimskih i suvremenih metoda poučavanja

2021/2022.	Lance Pribeg	JM / FLJJ	U IZRA-DI	Poganska obnova u kasnoj antici: carska ideologija i Julijanov platonizam
2021/2022.	Rok Skenderović	FB	U IZRA-DI	Političko-ekonomska koherentnost pobunjenika u Savezničkom ratu
2021/2022.	Jakov Zidarić	IVB	U IZRA-DI	“Orijentalni kultovi” u djelima ranokršćanskih pisaca
2022/2023.	Enola Brozović	JM / ZH	U IZRA-DI	Svakodnevni život kasnoantičkih Cibala prema antropološkoj analizi koštanih nalaza sa sjeverne nekropole
2022/2023.	Domagoj Crvrtinjak	FB	U IZRA-DI	Gladijatori prema Marcialovim Epigramima
2022/2023.	Mihovil Đogić	FB / DiD	U IZRA-DI	Izvorišta etrušćanske urbanizacije – pristupi i interpretacije
2022/2023.	Josip Imbrišak	AP/ FB	U IZRA-DI	Novčane reforme Konstantinove dinastije
2022/2023.	Antonija Lapaš	JO	U IZRA-DI	Novogodišnje svetkovine u kulturama drevnog Istoka
2022/2023.	Iva Lekić	JM / VM	U IZRA-DI	Prilog proučavanju antičkog Osora: terra sigillata iz zaštitnih istraživanja 2022-2024.
2022/2023.	Maja Licitar	IVB	U IZRA-DI	Bog Set u egipatskoj kraljevskoj ideologiji
2022/2023.	M.P.	X	X	TEMA JOŠ NIJE DEFINIRANA
2022/2023.	Janica Petrak	IVB	U IZRA-DI	Kult Majke Zemlje u Dalmaciji i Panoniji
2022/2023.	Leonarda Škobo	BO	U IZRA-DI	Počeci rimske kolonije Narone
2022/2023.	Marko Zidarić	JM	U IZRA-DI	Rodno-spolna ambivalencija u antičkom Rimu
2022/2023.	Ines Želimorski	IVB	U IZRA-DI	Obred inkubacije i tumačenje snova u egipatskim kultovima

The Ancient History Module as Part of the Graduate History Program in the Academic Years 2008/09 to 2022/23

Following the implementation of the Bologna Process, the Department of History at the Faculty of Humanities and Social Sciences (University of Zagreb) introduced an Ancient History module as part of its graduate History program in the academic year 2008/09. It aims to enable students to refine their knowledge and specialize in ancient history research. The paper presents the module's courses and teaching activities, along with a statistical overview of the students' profiles. That is followed by an analysis of MA thesis topics, as well as students' interests in areas like epochal-civilizational segments, global or local ancient history, and various historical sub-disciplines. The research also includes the engagement of teachers as mentors, student success in completing the program, and employment data for graduates of the module. Ultimately, the paper aims to provide insight into the success and relevance of the Ancient History module in the context of the 150th anniversary of the Department of History at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb.

Key words: Odsjek za povijest, Katedra za staru povijest, student, nastavnik, diplomski studij

Ključne riječi: Department of history, Chair of ancient history, student, teacher, graduate program

Filip Budić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3
100000 Zagreb
fbudic@ffzg.hr

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

56

BROJ 3

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

 FF press

ZAGREB 2024.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 56, broj 3

Izdavač / Publisher

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher

Domagoj Tončinić

Glavna urednica / Editor-in-Chief

Inga Vilgorac Brčić

Izvršna urednica / Executive Editor

Kornelija Jurin Starčević

Gost urednik / Guest Editor

Damir Agičić, Zrinka Nikolić Jakus, Tomislav Galović, Filip Šimetin Šegvić

Uredništvo / Editorial Board

Jasmina Osterman (stara povijest/ancient history), Trpimir Vedriš (srednji vijek/medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Filip Šimetin Šegvić (moderna povijest/modern history), Tvrtko Jakovina (suvremena povijest/contemporary history), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest/microhistory and local history),

Zrinka Blažević (teorija i metodologija povijesti/theory and methodology of history)

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Csaba Békés (Budapest), Rajko Bratož (Ljubljana), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Alojz Ivanišević (Wien), Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo),

Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj),

Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd),

Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

Izvršni urednik za tuzemnu i inozemnu razmjenu /

Executive Editor for Publications Exchange

Martin Previšić

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant

Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120191

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at
Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“
<http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>

Financijska potpora za tisak časopisa / The Journal is published with the support by
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation
Index - Web of Science

Naslovna stranica / Title page by

Marko Maraković

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout

Marko Maraković

Lektura / Language editors

Katarina Starčević

Tisak / Printed by

Tiskara Zelina, Sv. Ivan Zelina

Naklada / Issued

200 primjeraka / 200 copies

Ilustracija na naslovnici

Muza Klio (Alexander S. Murray, *Manual of Mythology*, London 1898)

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrcak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*